

junak Marko je kljub avtorjevi simpatiji človeško manj zanimiv; neizrabljena so n. pr. njegova erotična doživetja, ki se prehitro izprevržejo v malce sentimentalno zakonsko zgodbo, posebno pa je zamegljena njegova intimnost v zadnji tretjini knjige. Sicer pa je pisatelj z ljubezensko epizodo v Alpah sam dal najlepši zgled, kako bi bilo treba požlahtniti celotni tekst.

Manj ugovorov je zoper kompozicijo romana. Ingolič sicer ne preseneča, razpored snovi je realistično tradicionalen, toda zelo spreten in učinkovit. Dramatične prizore rudniških nesreč bi morda kazalo strniti v eno samo efektno sceno, ekspoziција romana pa je predolga, zlasti v primerjavi z naglim dejanjem v zadnji tretjini knjige. Ta časovna stiska je pravzaprav edina večja kompozicijska napaka romana. Tekst je napisan v realističnem, ponekod presuhotnem monologu; to je sicer poživljajoč prijem, pripisati pa mu gre suhotnost pripovedi in psihološko nesorazmerje med otroškimi in zrelim Markom Lamutom. Kljub tem pripombam pa velja, kar je bilo o Lamutovih že zapisano: da so morda najbolje komponirani Ingoličev tekst.

Sploh je treba roman uvrstiti med boljša Ingoličeva dela — kljub številnim pomislekom! Nikakor ne samo zaradi izvirnega motiva! Ingolič je z Lamutovimi ustvaril razgiban, tekoč in dobro zgrajen epski tekst in takih obširnih besedil slovenska proza ne premore veliko. Snovi sicer ni vsestransko oživil in oplemenitil, narisal pa je vseeno nekaj barvitih prizorov in živih oseb ter izluščil za slovensko usodo pomembno družbeno politično izseljensko problematiko. Vzrok, da ni v celoti uspešno izpolnil pisateljske naloge, je treba vsekakor poiskati v preobilici snovi, v preširoko zastavljenem okviru in v nedoslednem ustvarjalnem konceptu, ki je intuicijo prepogosto prikoval k dokumentarnemu gradivu.

Mitja Mejak

BRANKA JURCA, STEKLENI GRAD

Nemara niti ni posebno težko opredeliti in označiti te drobne pripovedne tekste: Novele Branke Jurce »Stekleni grad«¹ niso fantazijsko drzno zasnovane in v monumentalne višine privzdignjene; ne, to so preprosti, vendar največkrat umetniško prečiščeni zapisi življenjskih utripov predvojnega in povojnega človeka. Značilno je, da so pisane s pravim in tenkim občutkom za tragiko, skrito tako varno v človeških prsih. Še posebej je dragocena avtentičnost izpovedi o tistem svojevrstnem, moškimi razumskimi očem tako zakritem in nerazumljivem mentalnem svetu žene, izpovedi o tegobah in ponižanjih, ki jih ženi navkljub vsemu še prinaša vsakdanje življenje.

Branki Jurci je tuje kakršnokoli globokoumno filozofiranje in pozersko sprenevedanje; preprosta je in skromna, pa prav zato naravna in osvajajoča. Površen bralec ne bo kaj prida našel v njenih tekstih; največkrat ni v njih skoraj ničesar, kar bi razgibavalo enakomeren potek dogodkov. In vendar, koliko globokih duhovnih pretresov, spoznanj in preoblikovanj se skriva pod to na videz spokojno in mirno gladino. V črtici »Otrok« se na oko ne zgodi nič posebnega, nič takega, kar bi dražilo človeško domišljijo; samo diskreten pogovor o intimnih stvareh je v ospredju, pa kljub temu, kako usoden in od-

¹ Branka Jurca, Stekleni grad, Cankarjeva založba, Ljubljana 1958.

ločilen preobrat se izvrši v junakinji: iz ljubke igračke v moških rokah se povzpne v osveščeno ženo.

Treba je dodati, da nekatere novele niso samo subtilni psihološki zapisi, ampak je v njih opazna tudi druga komponenta pripovedi, fabulativno snovanje. Vendar tudi tu dejanje močno sloni na dušeslovnih argumentih. V »Drugi ženitvi« je odpoved lažni življenjski sreči starega, ganljivo dobrega in poštenega Menarta, enega najbolj izkristaliziranih likov, globoko podprta v njegovih mentalnih osnovah. Prav tako je življenjski brodolom Koritnika v noveli »Stari Koritnik« podan impresivno in prepričljivo.

Res, nekatere novele niso tako dušeslovno razčlenjene (»Sama«), nekatere so vsebinsko le preskromne in preblede (»S Krasa«). Vendar celota zabriše te pomanjkljivosti in šibkosti.

Ni nezanimivo, da je osnovni podton novel boleč, teman, mračen. To skoraj preseneča, še posebej, ker ne izvira niti najmanj iz apriorne volje, ampak je resnični izraz vznemirjenega in prizadetega pisateljčinega peresa. Toda, ker so zvečine junaki v usodnih trenutkih vendarle človeško lepi, plemeniti in pošteni, tiho verujemo skupaj s pisateljico, da bodo tudi tegobe sedanjosti, ki nas včasih še duše, prešle v grenek, trpek, pa hkrati tudi neopredelljivo daljen spomin.

Marjan Brezovar

KATJA ŠPUR, DVA STUDENCA

Slovenske založbe na splošno pedantno sestavljajo repertoarje, v redakcijah sede za založniški posel kvalificirani ljudje, poleg tega jim stoje ob strani založniški sveti, kljub tem varnostnim ukrepom pa se včasih vendarle zgodi, da izide kako delo, s katerim pri najboljši volji ne veš kaj početi. To se je n. pr. zgodilo ob izidu knjižice Katje Špur Dva studenca. V zadrego nas je spravila Primorska založba Lipa, ki pa najbrž glede kvalitete pričujočih črtic ni bila istega mnenja, saj je v knjigo investirala nekaj lepih ilustracij Jožeta Ciuhe.

Knjižica prinaša peščico lirično sentimentalnih, bolj sentimentalnih kot liričnih črtic na erotično temo. Nastopa neki pramoški, ki zapovrstjo onesrečuje prazenske. Nesrečnice si sicer dopovedujejo, da je moški nevaren za njihov duševni mir, toda šibke so in dajo se prevarati. Nato druga drugi pišejo afektirano obupana pisma z žlahtnimi aforizmi (n. pr.: Bil je reka, ki ste jo hoteli vso zajeti, a koliko njenih voda je med vašimi prsti odtekle drugam...), pramoški pa si tisti čas izbere tretjo devico. To je tudi vse, kar se da razbrati iz omlednih črtic, zavitih v skrivnostne vzdihne in modrovanja pogrošne sorte.

Pri tej lirični prozi gre najbrž za intimnost tiste vrste, ki za publiko ni zanimiva; ta intimnost je celo neprijetna, kot je nerodno prebiranje tuje privatne korespondence. Tega niti ne bi bilo treba naglasiti, če ne bi nekateri (liriki in ljubitelji) še vedno zamenjavali zasebnih intimnosti z umetniškimi razodetji. Pričujoča knjižica je pravzaprav samo ekstremni eksces takšnega pojmovanja.